

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref
2022/3995

Vår ref
22/5002-

Dato
10. november 2022

Representantforslag 21 S (2022-2023) Om å ta læreryrket framover

Regjeringen vil at alle barn, unge og voksne skal få et pedagogisk tilbud og opplæringstilbud der de trives, utvikler seg, lærer og opplever mestring. Dette forutsetter at de blir møtt av kvalifiserte, kompetente og trygge lærere hver dag, og at vi har en jevn og god rekruttering til lærerutdanningene.

Jeg registrerer at Solberg-regjeringen brukte til sammen 84 millioner kroner på ulike rekrutteringstiltak til lærerutdanningene mellom 2017 og 2021. Det var imidlertid færre studenter som startet på barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanningene i 2017 enn i 2021. Dette til tross for at det i samme periode var en vekst i antall studenter i Norge med 11 prosent.

Svak rekruttering til utdanningene er bekymringsfullt. Vi trenger å tenke nytt både om lærerrollen, lærernes arbeidssituasjon og om lærerutdanningene i årene fremover, slik regjeringen varsler i Hurdalsplattformen. Det er i dag flere nasjonale tiltak som hver for seg og sammen skal bidra til å rekruttere og beholde lærere, blant annet tilbud om videreutdanning, tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling og veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere. Mye tyder på at disse tilbudene ikke er tilstrekkelig for å rekruttere og beholde flere lærere, og jeg vil derfor gjennomgå og vurdere tiltak og ordninger fremover.

I dette arbeidet er NOU 2022: 13 *Med videre betydning* viktig. Utvalget foreslår et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling med følgende elementer: én tilskuddsordning for barnehage- og skoleutvikling, justeringer i videreutdanningstilbudet, rett til et introduksjonsår for nyutdannede lærere og et system for karriereveier. NOU-en er nå på høring med frist 28. februar 2023. Utdanningsdirektoratet vil arrangere regionale høringskonferanser for å

informere om og drøfte forslagene i rapporten. Jeg registrerer at representantene ønsker å konkludere rundt flere av utvalgets forslag allerede nå. Det er imidlertid viktig for meg å få synspunkter på utvalgets forslag fra fagfolk i barnehage og opplæringen, kommuner, fylkeskommuner, private eiere, partene, universiteter, høyskoler, fagskoler og andre aktører i sektoren. Utredningen og høringsuttalelsene vil være et viktig utgangspunkt for regjeringens videre arbeid med å utvikle et nytt system for etter- og videreutdanning for alle ansatte i barnehage og skole, som etter planen skal være på plass i 2025.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at gode lærerutdanninger er sentralt for å rekruttere og beholde lærere. Derfor tar regjeringen tilbakemeldingene fra lærerstudentene på Studiebarometeret på alvor og fortsetter arbeidet med å utvikle kvaliteten på lærerutdanningene. Regjeringen vil blant annet gjøre lærerutdanningene mer praksisnære og relevante.

I det følgende vil jeg kommentere hvert av forslagene fra representantene. Jeg har innhentet innspill fra forsknings- og høyere utdanningsministeren.

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget om mer variert praksis i lærerutdanningene og bedre oppfølging og veiledning av nye lærere i starten av karrieren.

Svar:

Rammeplanene til lærerutdanningene slår allerede fast at praksis som lærerstudentene har i utdanningen skal ha progresjon, samt være veiledet, vurdert og variert. Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene legger vekt på at praksis skal bidra til å utvikle bred kompetanse om lærerarbeidet, klasselærerledelse, kontaktlærerrollen, eleven og elevmangfoldet og skolen som organisasjon. Det vil si at institusjonene allerede har føringer om at praksis skal dekke alle deler av skolens virksomhet. Institusjonene har i samarbeid med barnehage- og skoleeiere ansvar for å oppfylle ambisjonene for praksis i rammeplanene og nasjonale retningslinjer. Jeg er klar over at det kan være krevende å gi variert praksis til lærerstudentene gjennom hele skoleåret i dag.

I tråd med Hurdalsplattformen, ønsker regjeringen å gjøre lærerutdanningene mer praksisnære og relevante. For å få det til, må vi arbeide kunnskapsbasert. Derfor evalueres nå grunnskolelærerutdanningene av NOKUT med forventet sluttdato i 2024, samtidig som regjeringen følger opp tidligere evalueringer. Regjeringen har også satt i gang arbeidet med en stortingsmelding om profesjonsutdanningene, med vekt på blant annet lærerutdanningene. Videre er det startet et arbeid med å gjøre rammeplanene for lærerutdanningene mer overordnede, noe som skal ivareta det faglige handlingsrommet for de som utdanner lærere.

Det er viktig at utviklingen av kvalitet i praksis gjøres i dialog med partene. Derfor videreføres strategien Lærerutdanning 2025, og jeg har sammen med forsknings- og høyere utdanningsministeren dialog med partene om praksis i lærerutdanningene gjennom Nasjonalt

forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling. Kunnskapsdepartementet fortsetter også satsningen på kvalitetsutvikling av praksis i lærerutdanning gjennom Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og gjennom å bevilge midler over statsbudsjettet til partnerskapssamarbeid mellom universitet og høyskoler og praksisfeltet om praksis av høy kvalitet.

Når det gjelder bedre oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere blir dette kommentert under forslag 4.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med sletting av studielån for lærere til å omfatte også barnehagelærere og alle andre med godkjent lærerutdanning.

Svar:

Ordningen med sletting av studiegjeld for lærere ble opprettet parallelt med innføringen av den femårige masterutdanningen høsten 2017. For å styrke rekrutteringen og bidra til at vi utdanner flere kvalifiserte lærere, er ordningen målrettet mot studenter som startet femårig utdanning fra og med studieåret 2017–2018. For at flere kvalifiserte lærere gjennomfører og tar seg jobb i skolen, er det også et krav for å få slettet gjeld om at den enkelte fullfører på normert tid og arbeider i skolen i tre av de første seks årene etter endt utdanning. De første studentene som dekkes av ordningen var ferdige sommeren 2022, og vil kunne få slettet gjeld i 2025.

Ordningen er rettet mot studenter som tar femårig utdanning, og nivået på gjeldsslette er tilpasset dette. Dersom ordningen skal utvides til å gjelde barnehagelærere eller andre med godkjent lærerutdanning, vil dette ha en betydelig kostnad. I tillegg må det utredes hvorvidt en slik endring vil påvirke incentivene i dagens ordning om at flere kvalifiserte lærere fullfører på normert tid og tar seg jobb i skolen.

I 2022 har det vært en betydelig nedgang i søkingen til barnehagelærerutdanningen. En vedvarende nedgang i søkingen til utdanningen kan gjøre det vanskelig å nå målet om at minst halvparten av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere, men en nedgang i ett enkelt år er ikke tilstrekkelig grunnlag for å innføre en ordning nå.

Barnehagelærere med 60 studiepoeng samisk omfattes av ordning for nedskrivning av inntil 50 000 kroner av studielånet. De som bosetter seg i tiltakssonen får slettet studielånet ytterligere. De som tar samisk barnehagelærerutdanning på fulltid, kan få 25 000 kroner i stipend per semester fra Sametinget.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen trappe opp innsatsen på etter- og videreutdanning av lærere, slik at flere søknader godkjent hos skoleeier kan innvilges.

Svar:

Regjeringen tar sikte på å utvikle et nytt etter- og videreutdanningssystem gjeldende fra 2025. Som vist innledningsvis vil jeg lytte til høringen og vurdere forslagene i NOU 2022: 13 *Med videre betydning* før jeg gjør store endringer i etter- og videreutdanningsordningene i barnehage og skole. Det helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling som foreslås i NOU-en har blant annet som mål at flere lærere og andre ansatte i barnehage og skole skal få tilbud om videreutdanning, og foreslår justeringer i organisering og finansiering som kan gjøre at flere søknader godkjennes.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen følge opp anbefalingene i NOU 2022: 13 knyttet til rett til veiledningsår for nytilsatte og karriereveier for lærere i skolen, og legge forslaget fram for Stortinget innen utgangen av 2023.

Svar:

Jeg viser til omtalen av oppfølgingen av NOU 2022: 13 *Med videre betydning* innledningsvis i brevet. Jeg ønsker, i motsetning til representatene, å lytte til høringsinnspillene før jeg konkluderer.

Det er store og krevende prosesser vi har foran oss. Jeg er derfor opptatt av at det må gjøres gode og grundige vurderinger i de ulike arbeidene og at vi må se disse i sammenheng, før vi kommer tilbake til Stortinget på en egnet måte. Jeg vil involvere og lytte til sentrale aktører og parter i de ulike prosessene. Dialog med partene om utvikling av karriereveier og videreutvikling av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere og forankring i deres organisasjoner, er prosesser som vil og skal ta tid. Da får vi ordninger som har bred forankring og som kan stå seg over tid.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen gjøre ordningene med offentlig sektor-ph.d. og nærings-ph.d. bedre kjent i kommunenes oppvekstenheter.

Svar:

Regjeringen har bedt Norges forskingsråd arbeide målrettet med å spre informasjon om ordningen offentlig sektor-ph.d. særlig rettet mot lærere de siste årene. Norges forskingsråd har blant annet gjort dette gjennom:

- møter i UHR-lærerutdanning, der dekaner og instituttledere fra hele landets lærerutdanninger er representert
- møter i Nettverket for desentralisert ordning for kompetanseutvikling, der representanter fra fylkeskommuner og skoleeiere, lokale universiteter og høyskoler deltar
- relevante utlysninger i FINNUT om Samarbeidsprosjekter ved grunnskolelærerutdanningene og Innovasjonsprosjekter i offentlig sektor
- nyhetssak om lærerprosjektene via Utdanningsforbundet sine kanaler

Kunnskapsdepartementet har også bedt Norges forskingsråd toppfinansiere skoleeiers stipendandel for å gjøre det enklere for skoleeierne å delta i ordningen. Dette ble gjort for å styrke rekrutteringen, og 14 av 16 av stipendiatstillingene som var øremerket lærere, er nå besatt. Når den øremerkede ordningen bortfaller, kan lærere søke i den generiske ordningen på lik linje med andre ansatte i offentlig sektor. Erfaringene og strukturen fra den øremerkede ordningen vil være nyttig i oppfølging av fremtidige lærer-stipendiater som tar offentlig sektor-ph.d.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag til sertifisering av lærere, med sikte på å innføre beskyttede titler for lærerstillinger.

Svar:

Jeg deler forslagsstillernes bekymring over at en del elever får undervisning fra ansatte som ikke har lærerutdanning. Regjeringen er opptatt av å styrke læreres status og sikre god kvalitet i barnehager og skoler med flere kvalifiserte lærere. Dersom formålet med en sertifiseringsordning skal være å løfte læreryrkets status og sikre at lærere har nødvendig kompetanse, mener jeg dette kan gjøres på andre og bedre måter enn å innføre en sertifiseringsordning og beskyttede titler for lærerstillinger.

Læreryrket er allerede et lovregulert yrke i Norge gjennom kompetansekrav i opplæringsloven med forskrift. Jeg er enig med representantene i at lærerutdanning er viktig for å sikre god opplæring for barn, unge og voksne. I regelverket for tilsetning i undervisningsstillinger er det også lærerutdanning som er det klare utgangspunktet. Det er universiteter og høyskoler som skal sikre at kandidatene har den kompetansen som trengs for å være lærer i Norge. Etter opplæringsloven skal den som ansettes i undervisningsstilling i grunnskolen og i videregående skole ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse. Dersom det ikke er søkere som oppfyller kompetansekravene, er det likevel mulig å ansette en annen søker midlertidig, som en unntaksordning. Denne muligheten er der for å sikre at elevene får opplæring.

I etterkant av lærerstreiken har jeg hatt møter med partene, og regelverket om ansettelse og kompetansekrav er ett av temaene som har vært tatt opp. Jeg vil vurdere endringer i disse reglene.

Representantene foreslår at skoler som benytter seg av unntaksordningen må rapportere årlig om hvor mange som er i en undervisningsstilling uten å ha godkjent lærerutdanning. Gjennom den årlige rapporteringen i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporterer skolene i dag på hvor mange som er i undervisningsstilling og som ikke oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven. Videre innebærer forslaget fra representantene at skoler skal redegjøre for hvordan de jobber for å sikre at alle som ansattes i undervisningsstilling fullfører og består lærerutdanningen. Det er skoleeiers ansvar å ha riktig

og nødvendig kompetanse i sine skoler, og jeg har tillit til at de følger opp skoler som benytter seg av unntaksordningen.

Med en nasjonal sertifiseringsordning vil ansvaret og vurderingen av kompetansen til de som skal ansattes, flyttes fra skoleeiere til nasjonale myndigheter. Dette mener jeg vil være uheldig. Jeg er også usikker på om en sertifiseringsordning gir effekter som forsvarer det økte byråkratiet på den enkelte skole, med flere årlige rapporteringskrav og kostnader som en slik ordning medfører. Jeg er, som representantene også sier de er, opptatt av å heller redusere krav for å frigjøre mer tid til opplæring og oppfølging for elevene.

Det vil være svært komplisert og ressurskrevende å bygge opp og vedlikeholde et nasjonalt register for lærere. Det er flere typer lærerutdanninger i Norge og regelverket for tilsetting har endret seg gjennom årene. Det vil være krevende å finne ut hva slags undervisningskompetanse hver enkelt lærer har etter tidligere og gjeldende bestemmelser og lage et klassifiseringssystem for dette. Slik jeg forstår forslaget må det følges opp med en vurdering av kompetansen til hver enkelt lærer. En sertifiseringsordning kan sann sett gjenopplive "avskiltingsdebatten" og skape stor usikkerhet i sektoren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge fram en strategi for å styrke laget rundt læreren og eleven, slik at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver, herunder å øke antallet helsesykepleiere i skolen.

Svar:

Barn og elever kan av ulike årsaker ha behov for ekstra støtte og oppfølging i kortere eller lengre perioder. Utfordringene som barna og elevene har er ofte sammensatte, og kan ikke løses hver for seg. Dette krever ekstra tilrettelegging og tidlig samordnet innsats fra ulike sektorer, forvaltningsnivåer, tjenester og profesjoner. Lærerne kan ikke og skal ikke løse alle utfordringer barn og elever står overfor i dag alene. Lærerne skal bruke sin pedagogiske kompetanse på sine kjerneoppgaver, og må få støtte fra andre tjenester og yrkesgrupper som med sin spisskompetanse kan hjelpe med de ulike utfordringene barna og elevene har.

Laget rundt barn og unge er et viktig tema i ungdomsmeldingen (stortingsmeldingen om 5.–10. trinn), og jeg vil dermed komme tilbake til Stortinget med en egen melding der dette temaet behandles senere i perioden. Det er dessuten et viktig tema i tillitsreformen, og vi arbeider nå med partene om hvordan vi kan få til en bedre oppgavefordeling i barnehagen og skolen.

Departementet er med andre ord i gang med å følge opp punktet i Hurdalsplattformen om å styrke laget rundt barnet og eleven, og den tidlige tverrfaglige innsatsen med blant annet barne- og ungdomsfaglig kompetanse, miljøterapeuter og styrket skolehelsetjeneste. Yrkesgruppene i laget rundt er viktige ressurser i barnehage, skole og SFO og de kan være et godt supplement og støtte til lærerne. Mitt inntrykk er imidlertid at det er noe tilfeldig hvilke yrkesgrupper som benyttes og hvordan de brukes, og at det varierer rundt omkring i landet. I

det videre arbeidet vil vi vurdere om vi har behov for mer kunnskap om disse yrkesgruppene og hvordan de brukes i barnehagen og skolen, og hvilke tiltak vi eventuelt bør sette inn for å styrke laget rundt barna og elevene.

Det er barnehage- og skoleeiers ansvar å vurdere hvilke fagressurser barnehagen og skolen trenger slik at alle barn, unge og voksne får et godt tilpasset opplæringstilbud. Jeg er opptatt av at barnehage- og skoleeier må ha handlingsrom og fleksibilitet til selv å beslutte hvilken kompetanse det er behov for i den enkelte barnehage og skole. Det handler også om at skolen skal være likeverdig. Et helt likt tilbud til alle gir ikke likeverdige muligheter. Utfordringene og behovene er ulike i ulike deler av landet. Det betyr ikke at staten ikke skal bidra. For å styrke kompetansen i laget rundt barna og elevene, er det blant annet satt i gang et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for ansatte i barnehage, skoler, PP-tjenesten og andre relevante tjenester. Kompetanseløftet skal bidra til å sikre kommunene tilstrekkelig kompetanse til å forebygge, fange opp og følge opp alle barn og elever.

Med hilsen

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur